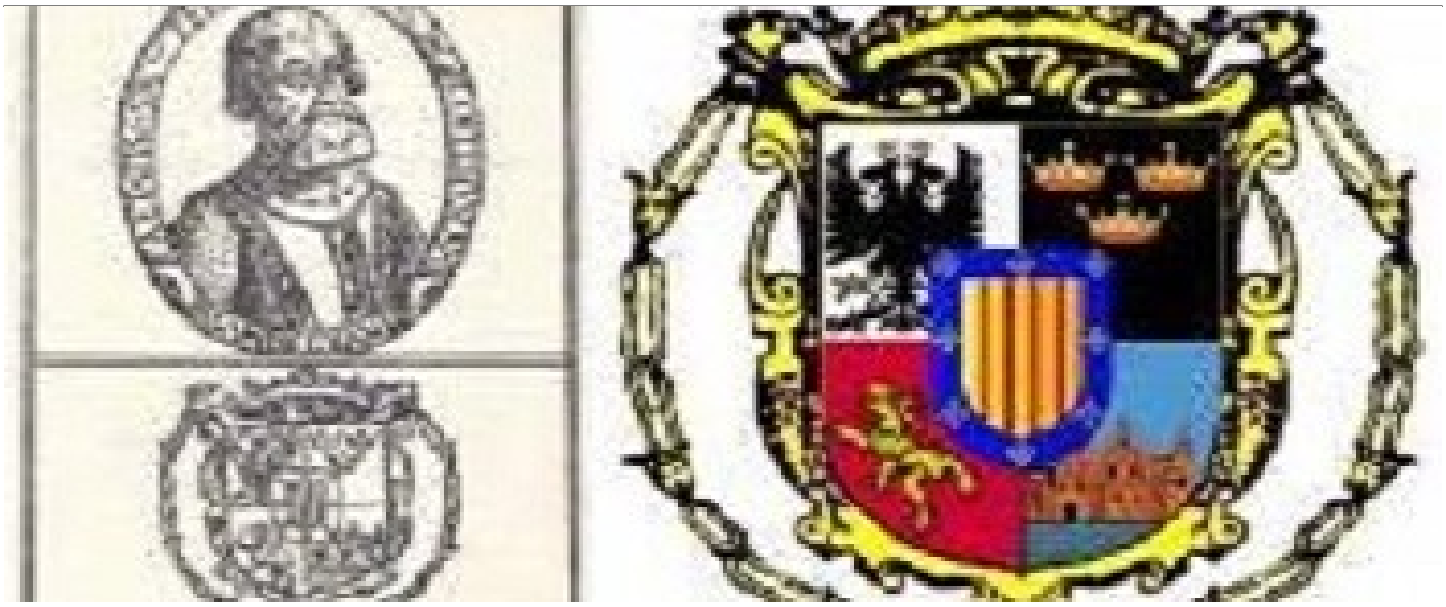

L'àliga bicèfala d'Hernan Cortés

Autor: Daniel Ibànyez i Julve
Data de publicació: 11-01-2020

Reproduïm un antic article que En Daniel Ibànyez va publicar al web histocat.cat. Per què Hernan Cortés duia incorporada al seu escut l'àliga bicèfala, símbol de l'Imperi Bizantí?

L'àliga bicèfala d'Hernan Cortès
L'àliga bicèfala és el símbol de l'Imperi Bizantí. Simbolitza una línia de nord a sud passant per la capital de l'imperi, Constantinoble. El cap de la dreta fa referència a les possessions d'orient de l'imperi i el cap de l'esquerra a les d'occident.

Àliga bicèfala de l'Imperi Bizantí

Em vaig interessar per aquest símbol en veure que estava present a l'escut de Sort, capital dels comtes i marquesos del Pallars. Aquest símbol el trobem també a l'escut de l'actual Rússia i en alguns dels emperadors romano-germànics.

En primer lloc explicaré com va arribar aquesta àliga a Rússia. Després, als emperadors romanogermànics i, finalment, com va arribar a Catalunya.

L'àliga bicèfala a Rússia
L'any 1472, Sofia Paleòloga, princesa bizantina, neboda del darrer emperador bizantí Constantí XI, es va casar per recomanació del papa Pau II amb el príncep Ivan III de Rússia. L'àliga bicèfala va ser utilitzada pels tsars russos fins a la mort de Nicolau II.

Quan es va fundar l'URSS, va deixar de ser utilitzada com a símbol pels mandataris soviètics. Amb la desaparició de l'URSS, aquests mandataris russos han tornat a utilitzar l'àliga bicèfala en els seus estandards i escuts.

Escut actual de Rússia

L'àliga bicèfala i els emperadors romanogermànics
El primer duc d'Àustria que va ostentar l'àliga bicèfala va ser Leopold V de la dinastia dels Babenberg. Leopold V era fill del duc d'Àustria Enric II i de la princesa Bizantina Teodora Comnena Angelina, filla de l'emperador bizantí Aleix III Àngelo. D'aquesta manera, va adquirir, a través de la seva mare, la potestat de poder usar aquest símbol.

Leopold VI, fill de l'anterior, es va casar amb la princesa bizantina Teodora Angelina néta de l'emperador bizantí Aleix III Àngelo, per la qual cosa el dret d'usar l'àguila bicèfala va quedar reforçat. Frederic II d'Àustria, fill de l'anterior matrimoni citat, es va casar amb Sofia Làscaris filla de l'emperador bizantí Constantí Lascaris, ampliant més encara aquests drets d'ús.

La dinastia dels Babenberg amb el pas del temps es va emparentar amb els Habsburg, en un procés que no correspon explicar en aquest article. Al final d'aquest procés trobem l'àliga bicèfala a l'escut de Frederic III d'Habsburg.

L'àliga bicèfala passa de Frederic III al seu fill Maximilià I d'Àustria, emperador de l'Imperi Romanogermànic, d'aquest al seu fill Felip el Bell i, finalment, a Carles I de Catalunya i V d'Alemanya.

Escut de Carles I

L'àliga bicèfala a Catalunya

Escut de Sort

Arribat aquest punt, es fa necessari que adjunti a l'escrit un arbre genealògic per comprendre millor el procés de l'arribada de l'àliga bicèfala als comtes i marquesos del Pallars.

Per què Hernan Cortès, fill d'un fidalgo extremeny, porta al seu escut l'àliga bicèfala?

Al gravat de l'esquerra podem llegir: FERDINANDVS CORTESIVS DUX INVICTISIMUS AETATIS 63. Es a dir: 'Ferran, duc de Cortès mai vençut i mort als 63 anys.' L'explicació que ens facilita la historiografia oficial sobre l'escut d'armes d'En Cortès és la següent:

"El primer cuartel representa el patronazgo del emperador mediante el águila de dos cabezas, propio del Sacro Imperio Romano Germánico, aunque sobre campo de plata en lugar del habitual oro. El segundo representa la victoria sobre los tres últimos 'huey tlatoque' o grandes gobernantes de Tenochtitlán. El tercero representa el valor de Cortés («yndustria y esfuerzo) y finalmente el cuarto cuartel trae la ciudad de México Tenochtitlan sobre ondas de azur y plata".

Pel que fa a la descripció de l'escudet central amb les quatre barres catalanes i distintiu propi del Casal de Barcelona envoltat amb vuit creus de Sant Joan de Jerusalem, hom es fa un embolic del qual no saben com sortir-se'n.

Un hidalgo no pot presentar un símbol de l'emperador Carles I, si en realitat no és molt més que un simple hidalgo i no està emparentat amb ell i alhora és de la noblesa.

Tot això ens porta a intuir que el tal Hernan Cortès és, com a tal, un producte de llegenda: uns dels conqueridors castellans que, abans d'anar a Amèrica, no havien vist mai el mar i es converteixen de la nit al dia en experts navegants.

Per poder lligar tot aquest embolic és necessari concentrar-se amb l'Hernan Cortès que ens proposa l'amic Pep Mayolas [1] : Alfons Felip d'Aragó i Gurrea.

L'any 1503 a Arbeca, Alfons Felip d'Aragó i Gurrea es va casar amb Isabel Folc de Cardona i Enríquez. Isabel era filla de Joan Ramon IV de Cardona i d'Aldonça Enriquez (tia de Ferran el Catòlic).

Durant la guerra civil catalana del 1462-72, a l'any 1462, Joan Ramon IV lluitant al bàndol dels Trastàmara va conquerir el comtat del Pallars. Uns anys després d'acabada la guerra, l'any 1491, com a agraïment a la seva gesta, Ferran el Catòlic li atorga el títol de primer marquès de Pallars.

Escut de Ferran I Joan Folc de Cardona i
Enríquez germà d'Isabel

Atès que Alfons Felip era comte de Ribagorça i Isabel era filla del marquès de Pallars, aquest matrimoni ajuntaria els dos comtats, tan propers geogràficament.

Resulta molt versemblant que l'àliga bicèfala de l'anomenat Hernan Cortés tingui l'origen en la seva esposa Isabel.

Alfons Felip va néixer a Saragossa l'any 1487 i va morir, també a Saragossa, l'any 1550. O sia, a l'edat de 63 anys (AETATIS 63). Això, evidentment, no és cap prova, però sí que és un indici més.

Escut de Saragossa

El tercer quarter de l'escut d'En Cortés es refereix al seu lloc de naixement.

Alfons Felip era duc de Luna i duc de Vilafermosa de la baronia d'Arenós. Això explicaria que l'anomenat Hernán Cortés tingués el títol de "CORTESIVS DUX".

Escudet central d'En Cortés

És important destacar-ne les vuit creus de l'orde de Sant Joan de Jerusalem, perquè cal recordar que el pare d'Alfons Felip d'Aragó i Gurrea era Joan II de Ribagorça, cavaller de l'orde de Sant Joan de Jerusalem, comte de Ribagorça i primer duc de Luna. Fou lloctinent general (1496), capità general, lloctinent de Catalunya (1503-1506), virrei de Nàpols (1507-1509) i lloctinent general del regne d'Aragó (1513).

Hernan Cortés va escriure cinc cartes de relació directament a l'emperador Carles I. Resulta sorprenent que un plebeu es prengui aquestes atribucions i aquestes llibertats i que l'emperador les accepti. També és prou increïble que un plebeu es posi malalt i Carles I el vagi a visitar a casa seva, com explica el cronista Francisco López de Gómara que va passar.

Tot això s'explicaria perquè l'autèntic Hernán Cortés, Alfons Felip d'Aragó i Gurrea, era besnét del rei de Catalunya Joan II, igual que Carles I i, per tant, eren, de família, cosins. Cosins segons concretament.

El que he exposat sobre l'Hernan Cortés són tot plegat conjectures, però el grau de noblesa que tenia l'anomenat Hernán Cortés i que destaca en Pep Mayolas explicaria moltes de les coses que es diuen del conqueridor de Mèxic i que la historiografia oficial només explica amb arguments inversemblants i gens plausibles.

Daniel Ibànyez
Agost de 2014

Enllaços:

[1] https://www.racocatala.cat/forums/fil/153804/hernan-cortes-nou-revelador-descobriment-manipulacio-mes-gran-lhistoria?pag=2
http://www.histocat.com/index.html?msgOrigen=6&CODART=ART02604&PatronBusquedaDescripcion=cortes